

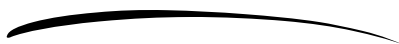
Emil GÂRLEANU

Emil GÂRLEANU (1878-1914; n. Iași), scriitor român. Președinte al Societății Scriitorilor Români (1911-1912), la a cărei întemeiere contribuise. Director al Teatrului Național din Craiova (1911-1914). Redactor la revista „Ramuri” (1913); din februarie 1914 editează o publicație proprie, „Proza”. Reprezentant de vază al sămănătorismului. Scurte narațiuni pătrunse de nostalgie după viața patriarhală a boierilor moldoveni (*Bătrâni*); povestiri care surprind aspecte din lumea satului românesc (*Nucul lui Odobac*). Autor al unor schițe duioase inspirate de universul vietăților mărunte, care-l fac pe D. Anghel să-l declare superior, prin farmec și concizie, unui Louis Pergaud, animalier notoriu, laureat al Premiului Goncourt (*Din lumea celor care nu cuvântă*).

„Grațios poet al necuvântătoarelor, tandru, comprehensiv, în subtext moralist, Gârleanu introduce descripția doar ca un pretext de microscenete gingașe.”

Constantin CIOPRAGA

CARTIER POPULAR

Emil GÂRLEANU

Din lumea celor care
nu cuvântă

Ediția a VI-a

CARTIER

Editura Cartier, SRL, str. București, nr. 68, Chișinău, MD2012.
Tel./fax: 022 20 34 91, tel.: 022 24 01 95. E-mail: cartier@cartier.md
Editura Codex 2000, SRL, Strada Toamnei, nr. 24, sectorul 2, București.
Tel./fax: 210 80 51. E-mail: romania@cartier.md

*Cărțile CARTIER pot fi procurate online pe shop.cartier.md
și în toate librăriile bune din România și Republica Moldova.
Cartier eBooks pot fi procurate pe iBooks, Barnes & Nobles și pe cartier.md*

LIBRĂRIILE CARTIER

Librăria din Centru, bd. Ștefan cel Mare, nr. 126, Chișinău. Tel./fax: 022 21 42 03.

E-mail: librariadincentru@cartier.md

Librăria din Hol, str. București, nr. 68, Chișinău. Tel.: 022 24 10 00.

E-mail: librariadinhol@cartier.md

Librăria online, shop.cartier.md, tel. 068 555 579.

E-mail: vanzari@cartier.md

Comenzi CARTEA PRIN POȘTĂ

CODEX 2000, Str. Toamnei, nr. 24, sectorul 2, 020712 București, România

Tel./fax: (021) 210.80.51

E-mail: romania@cartier.md

Taxele poștale sunt suportate de editură.

Plata se face prin ramburs, la primirea coletului.

Colecția *Cartier popular* este coordonată de Gheorghe Erizanu

Editor: Gheorghe Erizanu

Lector: Valentin Guțu

Coperta: Vitalie Coroban

Design/tehnoredactare: Marina Darii

Prepress: Editura Cartier

Tipărită la Bons Offices

Emil Gârleanu

DIN LUMEA CELOR CARE NU CUVÂNTĂ

Ediția a VI-a, aprilie 2021

Ediția I a apărut în 1910 la Editura „Convorbirilor Literare”.

Ediția I la Editura Cartier a apărut în 1998.

© 2021, 2017, 2014, 2006, 2000, 1998 Editura Cartier, pentru prezenta ediție.

Toate drepturile rezervate. Cărțile Cartier sunt disponibile
în limita stocului și a bunului de difuzare.

Descrierea CIP a Camerei Naționale a Cărții
Gârleanu, Emil.

Din lumea celor care nu cuvântă/ Emil Gârleanu; coperta: Vitalie Coroban. –
Ed. a 6-a. – Chișinău: Cartier, 2021 (Tipogr. „Bons Offices”). – 120 p. – (Cartier popular/
colecție coordonată de Gheorghe Erizanu, ISBN 978-9975-79-891-4).

1000 ex.

ISBN 978-9975-86-491-6.

821.135.1-93

G 20

*Am scris aceste schițe să le citesc
RODICĂI,
Cea mai iubită GÂZĂ din lumea
gâzelor mele*

Cât un fir de neghină

„Nu trebuie să fii cât un munte de mare ca să poți judeca. Ci de-ai fi cât o neghină, ori cât un fir de colb, dacă ai în căpușorul tău scânteia dumnezeiască ce cuprinde lumea, ți-i de ajuns: știi ce ești, de unde vii și-ncotro trebuie să te îndrepti.” Gândirea aceasta i-o spusese gănganiei o furnică. Și spusa muncitoarei îi intrase atunci pe o ureche și-i ieșise pe alta. De-abia văzuse de câteva zile lumina soarelui, pământul, florile! În iarbă i-au părut toate un rai; dar când a întins aripioarele și-a zburat, mirându-se că poate să străbată aerul, când apoi a căzut istovită de oboseală, pe-o frunză, atunci întâiași dată a cunoscut greul. Și spusele furnicii i-au venit în minte... Ce era? O gănganie mică, fără strălucire, rotundă, ca o sămânță. De unde venea? Din iarbă; ținea minte că se trezise supt o *rochița-rândunicii*. Dar încotro avea să se îndrepte? Ei, asta era greul!

S-a coborât de pe frunză și-a purces să caute din nou furnica. A umblat încoace, încolo, – furnica

nicăieri. Altele a întâlnit, dar grăbite. Furnicile nu prea stau de vorbă. A mers mult și bine; altă gândire n-a mai auzit. „Înțelepciunea e rară”, se gândea biata gânġanie. Și acesta a fost al doilea necaz al ei. E greu începutul! Într-o zi o prinse ploaia; din ne-băġare de seamă, căzu într-un șivoi. De-abia scă-pă, pe-un pai. Iar altă dată, ce spaimă, Doamnel stătu o clipă, fără suflare, supt talpa cizmei gră-dinarului. Avusese noroc de-o pietricică ce lăsase lângă dânsa un gol. De ce-ți atârnă viața în ziua de azi! Dar trebuia să se păzească cu tot dinadinsul. Trai e acela când ești nevoit să-l cumpănești în fiecare clipă? Umbla numai pe dibuitele: cercetând, ocolind, ispitind. Colo e apă, dincolo oameni, mai la o parte un cărucior cu copii. „La ce m-a lăsat Dumnezeu dacă n-am părticica mea de pământ? se întreba gânġania. Unde să mă așez ca să rămân liniștită?” Atunci în față i se ridică deodată casa, locuința stăpânului grădinii. „Sus, acolo, trebuie să fie bine... dar e prea înalt.” Să se ridice cu cumpătare. Întăi zbură pe vârful unei gherghine; de acolo, pe-un copăcel, pe-un călin; pe urmă, pe iedera dimprejurul balconului. În sfârșit, iat-o: a ajuns. S-a așezat pe marginea streșinei. Uf! Cum arde tabla. Soarele o dogorește, un chin! Vasăzică, și aici, iad. Și gânġul o munci iar: Ce rost avea

pe lume?... Toate celelalte vietăți păreau că au o chemare. Și fluturul? Cum de nu. Dar fluturul e încântarea ochilor, floare zburătoare, e o picurare vie din curcubeu. Furnica își face casă, agonisește, trăiesc mii la un loc; furnica, dacă ar fi de o sută de ori mai mare, i-ar fi destulă mintea pe care o are acum, în vreme ce atâtea dobitoace, mari cât munții, dacă ar fi de o sută de ori mai mici, nu le-ar ajunge mintea pe care o au cum sunt. Albina... toate, toate. Și ea? Seama ei pe lume?...

În clipa aceea găza prinse cu ochisorii o semene a ei zburând pe sus, căutând poate un loc de scăpare ca și dânsa. Dar nici n-apucă bine să se uite la ea, când, ca o săgeată, o rândunică se repezi din cuibul de supt streșină și prinse din zbor tovarășa de suferință. Peste o clipă se auziră țipetele de bucurie ale puișorilor cărora rândunica le aducea hrană. Și găngania, biata, își dete seama: „Vezi, asta e soarta noastră: să hrănim păsările, care au ce căuta pe lume!”...

...Găza întinse aripioarele, se lăsă în gol, pluti puțin; apoi săgeata străbătu din nou aerul. Se auzi o pâlpare de aripi. Și, îndată, puișorii primeau, gălăgioși, pe mama bună ce le aducea iar hrană.

Gândăcelul

Cum venise pe lume, nici el nu-și dădea seama. S-a trezit ca dintr-un somn și parcă era de când pământul. Nu simțise nici durere, nici bucurie. Și mult își muncise gândul cum răsărise, și-al cui era? Mic cât un fir de linte, mișca piciorușele fragede și ocolea, pe de margini, frunzișoara care-l adăpostise. Într-o zi încercă o pornire lăuntrică: ieși de supt umbra răcoroasă și dădu buzna afară, în ploaia de lumină. Atunci rămase pe loc, orbit de atâta strălucire. Încetul cu încetul îi veni inima la loc și îndrăzni: deschise ochișorii mai mult, mai tare, mai mari, îi deschise în sfârșit bine-bine și privi în sus. Se făcuse parcă mai mititel decât fusese. Cu câtă strălucire, ce adânc și albastru se dezvelea cerul! Și ce minune! cu ochișorii lui mărunți, cât niște fire de colb, îl cuprindea întreg. Și ce întunecime, câtă umezeală supt frunzișoara lui. Ce căutase dânsul acolo? Iar din mijlocul tăriei albastre, un bulgăre de aur aprins arunca văpăi.

Tresări. Era el altul? Piciorușele nu mai erau ale lui de scânteiau așa? Și mai era îmbrăcat în

aur! Căci și trupușorul lui, pe care și-l vedea pentru întâia oară, scânteia. Nu cumva era o fărâmiță căzută de acolo, de sus, o fărâmiță de lumină închegată, rătăcită pe pământ? Și, ca o adevărită, pe țărâna neagră trupul arunca o lumină dulce. Ce se mai întreba! Fără îndoială, de acolo căzuse, acolo trebuia să se întoarcă. Dar ce depărtare. Și cum să ajungă? Privi în sus; și atunci, deasupra căpușorului, zări lugerul unui crin ce se ridica așa de înalt, că parcă floarea din vârf își deschidea paharul chiar dedesubtul bulgărului de aur, să-i culeagă razele.

În mintea lui își înjghebă planul. Să se suie pe luger în sus, să meargă, să meargă și să meargă până în vârf; și de acolo, la bulgărul de aur, din care credea că se desfăcuse: o săritură, – sau o vedea el ce-o face.

Atunci se mișcă din nou și, după ce trecu peste un grăunte de piatră cât un munte și coborî dincolo, se trezi la rădăcina crinului. Se odihni o clipă, apoi la drum, băiete! Mai întâi se rostogoli de pe tulpina lucie de câteva ori în țărână. Văzând asta, se ridică pe piciorușele de dinapoi și, fără să știe pentru ce, cu cele dinainte își făcu, moșnegește, cruce. Pe urmă încercă din nou și văzu că poate. Luciu i se păruse lugerul crinului, și când colo

avea atâtea adâncituri, atâtea ridicături: văi, dealuri. Dar ce mireasmă se revărsa de sus!...

Și-a mers voinicul, a mers. Mult să fi mers. Se uită în jos și-l prinse amețea. Privi în sus și se cutremură. Ce, nu făcuse niciun sfert din sfertul drumului! Puterile îi cam slăbiseră, dar nu se lăsa. Încă vreo câțiva pași, și ici, deasupra, parcă se întruchipa o frunzișoară lătăreață, ca o prispă. Acolo o să se odihnească. Și iar purcese la drum; și umblă, și umblă, băiete; de-abia ajunsese. Iar când a poposit, ud de sudoare, că părea o picătură de rouă, bulgărele de aur scăpătase de amiază. Și voinicul privi iar în sus. Privea în sus și nu-și credea ochilor: zile, săptămâni, luni avea de umblat. Și cât era de hotărât și de vânjos drumețul, nu-și putu opri un oftat:

— Uf! Că mult mai am de suit, Doamne!

Sărăcuțul!...

S-a iscat un vârtej ca din senin. S-a înșurubat în pământ, apoi a pornit-o, tehui, peste câmp, curți și livezi, luând cu el tot ce găsea mai ușor în cale. Și dacă de pe jos fura flori, pene și hârtii, de pe-o ramură luă un cărăbuș, un cărăbuș mititel, castaniu, cu aripile fragede, cu ochișorii ca două neghinițe. Cărăbuș de primăvară. Când l-a luat vârtejul pe sus, și-a strâns și el piciorușele și a văzut că poate zbura și fără să dea din aripi.

Vârtejul și-a făcut gustul, și-n mijlocul unui drum de țară, lângă o curte, s-a înțepenit o clipă ca un sfredel, apoi, s-a topit deodată, lăsând tot ce luase, baltă, la pământ. Iar cărăbușul căzu pe-o bucățică de hârtie albă și rămase acolo, amețit. Când s-a trezit, privi împrejur: un drum prăfuit. Și din capătul drumului, țațoș, cu pieptul în platoșă, cu pintenii arcuiți, venea un cucuș. „Ia! scap de unul și dau peste altul, își zise cărăbușul; ăsta mă-nghite!” Cucușul s-a apropiat, s-a uitat cu un ochi la cărăbuș și a trecut mândru înainte.

„Am scăpat!” gândi cu bucurie cărăbușul, și se întoarse să privească după cucoș. Atunci încremeni de spaimă. Din celălalt capăt al drumului sosea un curcan. Cărăbușul se făcu mai mic decât era, ținându-și sufletul: „Acum chiar c-am pățit-o!”. Când ajunse curcanul în dreptul cucoșului, se înroți, își roși mărgelile și își dădu capul peste spate; iar cucoșul scoase pieptul și mai în afară, se înălță în picioare și forfecă aripile de câteva ori în pământ: își dădeau binețe. Cucoșul s-a dus, curcanul se feri parcă să nu calce cărăbușul când îl ajunse, și acesta, bietul, răsufală: „Bine c-am avut noroc!” Dar, deodată, de după un gard, sări, mare, cu coada rotundă cât soarele la răsărit, un păun. Pasărea se legănă o clipă, apoi își strânse coada și zbură în drum. „De ăsta nu mai scap!” crezu cărăbușul. Păunul s-a apropiat, l-a răsturnat cu ciocul pe spate, apoi iar l-a întors cum îl găsisese și, lăsându-l, își văzu de drum. Cărăbușului nu-i venea să-și creadă ochilor că mai e în viață. Dar uite: colo e drumul, supt el hârtia, pe dreapta gardul, – trăiește. Ia să zboare acuma, cât putea mai repede, de-acolo, pe vreo creangă de copac. Să-și încerce aripile. Și le desfăcu. În clipa aceea un pui de sturz, mai mărișor ceva decât o nucă, zbură spre el. „Ei! de așa păsări mici, mai de seama mea, mi-i drag și

mie”, gândi cărăbușul, pregătindu-se chiar să dea sturzului „ziua-bună”. Dar sturzul se lăsă lângă bucățica de hârtie, deschise pliscul, apucă, cu lăcomie, cărăbușul și: hap! hap! mai să se înece, îl înghiți.

Sărăcuțul cărăbuș!

De pe gard, o vrabie, care văzuse multe în viața ei, își așezase puișorii în rând, să privească, de cum zărise cărăbușul jos. Și acum își lua zborul într-alt loc, strigându-și după dânsa odraslele care duceau în minte o învățătură mai mult.

Călătore!...

E călătore! A ieșit din mușuroi furnica și-a pornit, cum face în fiecare dimineață, a pornit să vadă lumea... Ea știa că ochii duc și mintea întoarce; că, văzând multe, știi destule și ai de unde da și la alții. Și ce fericire să călătorești dimineața, în revărsatul zorilor, când iarba e proaspătă supt rouă, aerul jilav de răcoare, și când pe cer se prelinge lumina ca o undă de aur. Și-apoi dimineața privești altfel lumea, altfel o judeci; gândurile nu-ți sunt spulberate, ci se limpezesc, ticnite, din prisos. De aceea furnica se scoală cu noaptea în cap și pornește la drum.

În dimineața aceasta a luat-o spre răsărit. Încântată de frumusețea soarelui, care se prevestea prin mănunchiurile lui de raze, totuși avu puterea să se gândească, drumeața, că, privind și minunându-se numai, nu câștiga nimic. De aceea, îndată ce dădu, prin miriște, de cizma unui vânător, își și puse în gând să cerceteze, să cunoască mai bine făptura omenească în apucăturile ei. Îndrăznează

și destoinică, se ridică pe călcâiul pe care căteva fire de nisip se prinseseră, apoi, cu iscusință, o luă încet pe cusătura carâmbului, în sus. Călătorea își dete toată silința să se urce mai repede pe cizmă, căci vederea ei îi amintea, cu groază, priveliștea pe care cizma unui alt vânător i-o dăduse într-o zi: trei tovarășe din furnicar strivite, dintr-odată, supt talpa grea a omului. „Ciudat, gândi furnica în sine, s-ar zice că numai pentru ca să facă rău își învelesc oamenii picioarele în pielea groasă a încălțămintelor.” Și tot gândind astfel, furnica ajunsese la pânza îmbâcsită de praf a pantalonilor vânătorului. Îi sui pe aceștia, în zigzag, și, când dădu de cel dintâi buzunar al surtucului, se opri. Să se coboare, să nu se coboare-n el? Din cele ce învățase dintr-atâtea călătorii, și de la alții, știa că pe oameni, mai ales, cu greu îi poți cunoaște pe dinafară. Iar în buzunarul unui om, îi povestise o bunică a ei că picase odată peste un pumn de ouă furate dintr-un furnicar; bunica dăduse de veste numaidecât, întreg neamul furnicesc venise și, în vreme ce drumețul dormea în iarbă, cât ai clipi, cărăbăniră toate ouăle, ca pe-o pradă de război. Așa, furnica își luă inima în dinți și, ușoară, se coborî în buzunar. Scotoci încolo și-ncoace; într-un colț dădu peste câțiva bani de aramă. Îi pipăi, îi

mirosi – întrebuințare nu le putu găsi! „Ce-o fi făcând oamenii cu lucruri care, după cât se vede, nu le aduc niciun folos?” judecă ea. Porni mai departe. Mai în sus, alt buzunar. Hai și-acolo! De-abia se coborî însă, și, repede, căută să fugă înapoi. Buzunarul, îmbâcsit cu foi de tutun, o ametișe. „Iată ce fel de buruieni știu culege oamenii!” își zise, dezgustată, furnica. N-avea noroc! O luă mai sus; se urcă până după gâtul vânătorului. Acesta ridică tocmai atunci mâna. Ispititoare, veni, sprintenă, pe mânecă, până lângă pumnul încheștat pe gâtul unei puști. Și cum căuta ce anume vrea să facă omul cu lucrul cela ce-l ținea în mâini, cât ai clipi, prinse drept înainte zborul unei prepelițe. În vremea aceasta, o bubuitură groaznică răsună și-un nor de fum învălui furnica în ceață, în mirosul lui pipărat și acru. Vânătorul alergă și, mai dincolo, ridică prepelița moartă și-o puse în tolbă. Furnica, îngrozită, o luă la fugă pe mânecă în sus, apoi, de cealaltă parte pe care se urcase, se coborî pe haină. Ca să ajungă jos, trebuia să treacă peste tolbă. Pași iute peste geanta de la șoldul vânătorului și, la marginea ei, îi mai veni sufletul la loc. Tocmai atunci ochii furnicii zăriră o bucațică de pâine ce rămăsese prinsă în rețea. Oricât era de grăbită, lucrul găsit știa că nu se lasă-n drum; mai ales merindele.

„Bine că m-am ales măcar cu ceva”, își spuse în gând și se grăbi să culeagă fărâmitura. Dar cum o apucă, îndată o și lăsă la loc: fărâmitura era udă de sângele păsării. „Brr! vasăzică ăsta e omul!” gândi furnica; și repede-repede-repede o luă pe cizmă în jos. Se coborî pe-un fir de iarbă și își scaldă, cu mulțumire, trupul într-o picătură de rouă.

Musculița

În odaie e tăcere. Prin fereastra deschisă soarele scoate sclipiri din sticlăria de pe poliți. În fața iconostasului clipocește candela. Pe masa din mijloc stă deschis, uitat acolo de către copiii Sfinției Sale, un ceaslov vechi, scorojit și unsuros. O musculiță, cât o gămălie, strălucitoare ca un licurici, intră bâzâind, să caute ceva dulce de gustat. Zboară încolo și-ncoace. Se uită prin străchini, se așază pe marginea unui pahar, se plimbă pe la icoane, ca și cum s-ar închina, ba intră până și-n potcapul cel nou, pe care plodurile îl așezaseră pe pat cu fundul în jos și-l prefăcuseră într-un cuiabar de ouă roșii, căci e Paștele. Nimic...

În sfârșit, dă Dumnezeu și ajunge și la măsuță, drept deasupra ceaslovului. Se lasă ușoară, zbârânăind mulțumită, pe foaia unsuroasă, pe ale cărei colțuri de sus picăturile de ceară stau ca niște peceți. E doar obișnuită cu cărțile bisericești; nu o dată ieșise sătulă din biserică de peste drum. E atâta hrană pe foile îngroșate parcă de urmele dege-